

PRITARTA

Kauno miesto savivaldybės tarybos

2014 m. liepos 10d.....

sprendimu Nr. T- 418.....

PATVIRTINTA

Kauno lopšelio-darželio „Šermukšnelis“

direktoriaus 2014 m. ruppjūčio 25.....

įsakymu Nr. V-92.....

KAUNO LOPŠELIO-DARŽELIO „ŠERMUKŠNĖLIS“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

1. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1 Duomenys apie ugdymo įstaigą

Kauno lopšelis-darželis „Šermukšnelis“ įsteigtas 1975 metais. Steigėjas - Kauno miesto savivaldybė. Kauno ikimokyklinė įstaiga „Šermukšnelis“ – viešas juridinis asmuo, savivaldybės biudžetinė įstaiga. Priklauso neformaliojo švietimo mokyklų grupei. Įstaigos tipas – lopšelis-darželis, kodas-3164. Ikimokyklinės įstaigos adresas: A. Ramanausko-Vanago 6, Kaunas, 49305. Telefonas (8 37) 31 20 15. El. p. ldsermuksnelis@zebra.lt. Elektroninė svetainė: www.sermuksnelis.mir.lt.

Lopšelis-darželis „Šermukšnelis“ – bendros paskirties ikimokyklinė įstaiga, įsikūrusi Kauno mieste, Eigulių mikrorajone. Įstaigoje ugdomi vaikai nuo pusantrų metų iki mokyklos. Ugdymo struktūrą sudaro lopšelio grupės 1,5–3 m vaikams ir darželio grupės 3–5 m. vaikams.

1.2 Požiūris į ugdymą

Kauno lopšelis–darželis „Šermukšnelis“ savo veiklą grindžia šiais strateginiais dokumentais:

- *Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu* (žin. 1991, Nr.23-593; 203, Nr.63-2853).
- *Lietuvos Respublikos Konstitucija*;
- *Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimu* Nr. IX-1569 patvirtinta vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija (žin., 2003 Nr. 52-2316), kuri užtikrins vaikų saugumą dėl jų rasinės, kultūrinės ir tautinės tapatybės.

- *Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija* (ratifikuota įstatymu Nr. 1-983). Laikomasi nuostatos, garantuojančios vaiko teisę būti aktyviu įstaigos dalyviu, reiškiančiu savo nuomonę, siūlymus, priimančiu sprendimus, turinčius įtakos vaiko aplinkai, dienos ritmui, gebėjimų ugdymui bei konfidencialumo nuostata, kuri svarbi bendraujant su vaiku ir jo artimaisiais.

- *Lietuvos Respublikos specialiojo ugdymo įstatymu*, patvirtintu 1998 m. gruodžio 15 d. Nr. VIII-969 (žin., 1998, Nr. 115-3228), nustatančiu specialiųjų poreikių asmenų ugdymo organizavimo pagrindus.

- Švietimo ir mokslo ministro 2008 m. gegužės 23 d. Įsakymu Nr.-ĮSAK-1469 „Dėl rengimo

šeimai ir lytiškumo ugdymo programos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“.

- Lietuvos švietimo ir mokslo ministro įsakymais, kitais norminiais aktais ir dokumentais.
- Lopšelio-darželio „Šermukšnėlis“ strateginiu 2013–2015 m. planu.

Humaniškumas ugdymo įstaigoje traktuojamas, kaip esminė būties vertybė, padedanti normalizuoti žmonių tarpusavio santykius. Pedagogai vaiko asmenybę suvokia kaip unikalią, nepakartojamą, atsakingai laisvą, sugebančią pasirinkti ir atsakyti už savo pasirinkimą.

Humanistinė kryptis pabrėžia vaiko saviraiškos galimybių svarbą ugdymo procese. Ugdymo įstaigoje pedagogai padeda ugdytiniams suvokti save, savo problemas, saviraidos tikslus ir transformuoti juos į veiklos motyvus. Pedagogai nuolat siekia nuoširdaus bendravimo su ugdytiniu, jį nuolat teigiamai vertina, skatinant intelektualio, emocinio bei valios potencialo plėtrą. Ugdymo procesas nuolat optimizuojamas grindžiant ugdytinių poreikiais. Pedagogai visada bendradarbiauja su ugdytiniais planuojant ugdymo veiklą, kad jie pajautų atsakomybę už šią veiklą ir jos rezultatus.

1.3. Įstaigos savitumas

Ugdymo įstaigos bendruomenė aktyvi ir atvira visuomenei. Lopšelyje-darželyje „Šermukšnėlis“ didelis dėmesys yra skiriamas tėvų įtraukimui į ugdymo procesą. Nuolat organizuojamos kalendorinės ir pramoginės šventės, šeimos šventės, įvairios akcijos („Ateik ir pasidalink“, „Darom“, „Pasėk gėlę panaudojant antrines žaliavas“ ir t. t.) bei gamtosauginiai – ekologiniai, kūrybiniai projektai. Pedagogai ir vaikai kasmet dalyvauja Kauno miesto renginiuose („Teatro dienele“, „Kaunas Jazz“, „Kas krenta širdelėn, virsta žodeliais“, folkloro festivalyje „Grok Jurgeli“) ir kituose trumpalaikiuose ir ilgalaikiuose projektuose). Lopšelyje – darželyje „Šermukšnėlis“ nuolat organizuojami sveikatinimo renginiai (išvykos į gamtą, susitikimai su specialistais). Lopšelyje-darželyje veikia vaikų folkloro grupė „Pliauškutis“, kuri nuolat dalyvauja įvairiuose dainų šventėse ir miesto renginiuose. Taip pat lopšelio-darželio vardą garsina lėlių teatro spektakliai.

Ugdymo įstaiga glaudžiai bendradarbiauja su Kauno miesto V. Kudirkos viešosios bibliotekos Vitebsko padalinio biblioteka, taip skatinant ugdytinius supažindinti su knygos svarba ir nauda žmogaus gyvenime. Taip pat ugdymo įstaigos bendruomenė bendradarbiauja su Eigulių seniūnija, lopšeliais-darželiais „Mažylis“, „Kregždutė“, „Varpelis“, „Bitutė“, „Obelėlė“, „Svirnelis“, „Vyturėlis“ bei Kauno miesto vidurinėmis Martyno Mažvydo ir „Pilėnų“ mokyklomis.

1.4 Vaikai ir jų poreikiai

Svarbiausi bendrieji lopšelio-darželio „Šermukšnėlis“ vaikų poreikiai: žaidimo, meilės ir pripažinimo, saugumo, aktyvumo ir judėjimo, savisaugos, saviraiškos, bendravimo, pažinimo. Kai kurie vaikai turi ypatingų poreikių. Jiems reikia nuolatinio suaugusiųjų dėmesio, individualaus dienos ritmo, palaikančio bendravimo bei specialaus (korekcinio) ugdymo.

Siekiant patenkinti ugdytinių poreikius visose grupėse kuriama estetiška, saugi, įvairi ir patraukli aplinka. Aktyviai vaikų veiklai erdvės sutvarkytos taip, kad būtų galima žaisti vieniems ir didesnėje vaikų grupėje. Įranga ir medžiagos įvairios, tvirtos ir malonios naudoti. Priemonės ir žaislai išdėstyti žemai, kad vaikai galėtų savarankiškai juos pasiimti ir naudotis. Grupėse priemonės ir žaislai keičiami priklausomai nuo kintančių vaikų poreikių ir interesų. Triukšmingi ir ramūs veiklos centrai ar erdvės atskirtos viena nuo kitos. Lopšelio-darželio vidinės patalpos išnaudojamos ugdymo priemonių, vaikų ir tėvų darbelių, pedagogų kūrybinių darbų eksponavimui. Ugdymo turinys ir vaikų ugdymo (si) procesas organizuojamas taip, kad jis būtų jiems patrauklus ir sudarytų tinkamas sąlygas ir galimybes ugdytis.

1.5. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas

Lopšelyje-darželyje „Šermukšnėlis“ dirba 29 kvalifikuoti specialistai, iš jų: 2 logopedės, bendrosios praktikos slaugytoja-dietistė, socialinė pedagogė, kūno kultūros pedagogė, muzikos pedagogė. Specialistai bendradarbiaudami su auklėtojais užtikrina visapusišką vaiko ugdymą (si) ir korekcinę pagalbą. Pedagogai nuolat planuoja savo profesinį tobulėjimą ir įsivertina savo pedagoginės praktikos stipriąsias ir silpnąsias puses (savianalizės anketa). Taip pat geba naudotis įvairiais informaciniais ir komunikaciniais šaltiniais ir yra atviri naujoms idėjoms ir švietimo naujovėms. Pedagogai nuolat bendradarbiauja su kitais pedagogais, socialiniais partneriais siekiant pasidalinti gerąja patirtimi ir pagerinti savo pedagoginę praktiką bei ugdymo kokybę. Taip pat dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo seminaruose ir teikia profesinę pagalbą mažesnę patirtį turintiems pedagogams. Metodinėje taryboje pedagogai pateikia dalykines ir metodines rekomendacijas bei rengia ir skaito pranešimus įstaigoje ir už įstaigos ribų.

1.6 Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai

Tėvai (globėjai) tikisi: gerinti vaikų asmenines psichologines savybes (savarankiškumą, tvarkingumą, atsakomybės jausmą, pareigos, atsparumą negatyviems reiškiniams (pykčiui, susierzinimui)); ugdyti vaikų meninius, pažintinius gebėjimus; gerinti vaikų bendravimo įgūdžius su bendraamžiais ir suaugusiais; taisyti vaikų kalbos ir kalbėjimo sutrikimus.

Siekdami patenkinti tėvų (globėjų) lūkesčius ir poreikius vietos bendruomenės nariai domisi ugdymo turinio tobulinimu ir dalyvauja anketinėje apklausoje. Įstaigos bendruomenės nariai turi savitas tradicijas, priimtinas daugumai bendruomenės narių: šventės, parodos, išvykos. Ugdymo įstaigoje vertinama kultūra, akcentuojamos tos pačios vertybės.

1.7. Regiono savitumas

Lopšelis-darželis „Šermukšnėlis“ įsikūręs regione netoli Kalniečių parko ir Kleboniščio miško. Netoli lopšelio-darželio yra paštas ir Kauno miesto V. Kudirkos viešosios bibliotekos Vitebsko padalinio biblioteka.

Ugdymo programoje apžvelgiami geografiniai, istoriniai, kultūriniai ir socialiniai regiono ypatumai. Vaikams sudaromos galimybės pažinti artimiausią aplinką: Kalniečių parką, prekybos centrą, turgavietę, paštą, mokyklas, darželius, Kleboniščio mišką ir kt. Vaikai sužino, patiria, kad žmogus, gyvendamas tame regione, atsako už gamtos, kultūros, istorijos, papročių išsaugojimą, tęsia tradicijas, papročius šeimoje, bendruomenėje.

2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Ikimokyklinio ugdymo programa grindžiama šiais principais:

- **Humaniškumo principu.** Sudaromos sąlygos įvairių vaiko galių plėtojimui, harmoningam asmenybės vystymuisi. Ugdymas grindžiamas vaikui asmeniškai reikšmingais, prasmingais faktais, procesais bei problemomis. Pripažįstama teisė būti skirtingam, vaikas gerbiamas. Pripažįstama vaiko vidinio pasaulio nepriklausomybė ir savarankiškumas garantuoti teisę gyventi ir elgtis pagal asmeninę patirtį bei pagal prigimtį.
- **Integralumo principu.** Sudaromos sąlygos vaiko (bręstančios asmenybės) ir visuomenės sociokultūrinės integracijos prielaidoms formuotis. Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į vaiko visuminį pasaulio suvokimą ir jo mąstymo bei veiklos konkretumą, vientisumą. Garantuojama fizinio, psichinio ir socialinio ugdymo darna.
- **Individualumo principu.** Taikomi skirtingi metodai, būdai. Taikomos individualaus ugdymo ar ugdymo nedidelėmis grupelėmis formos. Vaikai ugdomi atsižvelgiant į individualias jų savybes, ugdymo šeimoje tradicijas ir vaiko patirtį.

- **Kontekstualumo principu.** Ugdymo turinys glaudžiai siejamas su artimiausia vaiko aplinka, sociokultūriniais pokyčiais joje ir pasaulyje. Siekiama, kad ugdymo(si) patirtys vaikui būtų prasmingos, aktualios ir įdomios.
- **Tęstinumo principu.** Siekiama, kad vaikas darniai pereitų nuo ugdymo (si) šeimoje ar ikimokyklinėje grupėje prie ugdymo (si) priešmokyklinėje grupėje, o vėliau – mokykloje. Programoje atsižvelgiama į vaiko jau įgytą patirties ir gebėjimų lygmenį bei jo ugdymo (si) perspektyvą – ko jam reikės sėkmingai pradžia ir sistemingam ugdymuisi priešmokyklinėje grupėje.

3. TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

Tikslas – puoselėti visas vaiko galias, lemiančias vaiko asmenybės vystymąsi, atsižvelgiant į pažangiausias mokslo raidos tendencijas, kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius kultūros, etninius, socialinius ir pažintinius poreikius.

Uždaviniai:

- Atsižvelgti į vaiko poreikius, gebėjimus, galias bei tėvų lūkesčius, skatinti jį kaupti naują patirtį, eksperimentuoti, išbandyti naujas veiklos formas bei pažinimo būdus.
- Puoselėti kalbėjimo ir klausymosi įgūdžius išreiškiant save ir bendraujant su kitais.
- Puoselėti vaiko galias - intelektualines, emocijų, valios ir fizines.
- Ugdyti pagarbą savo kultūrai, tautinę savimone, rūpintis tautinės kultūros išsaugojimu.
- Saugoti ir stiprinti vaikų fizinę ir psichinę sveikatą, garantuoti jo socialinį saugumą, brandą ir socializacijos sėkmę.
- Sudaryti galimybes vaikui laiku pasiekti ikimokyklinę brandą. Užtikrinti ikimokyklinio, priešmokyklinio ir mokyklinio ugdymo tęstinumą.
- Siekti lengvesnio vaikų perėjimo nuo ugdymosi šeimoje prie institucinio ugdymo.
- Rūpintis ypatingai gabių ar vystymosi bei elgesio sutrikimų turinčių vaikų optimalios integracijos į visuomenę.
- Ugdyti vaiko asmens higienos, sveikos mitybos, saugaus elgesio gamtoje, ikimokyklinės įstaigos aplinkoje ir už jos ribų, įgūdžius.
- Ugdyti vaikų meninius gebėjimus, taikant įvairias meno raiškos formas.

4. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

4.1. Ugdymo turinys

Ugdymo turinys pateikiamas atsižvelgiant į vaiko visuminį pasaulio suvokimą ir yra orientuotas į vaiko gyvenimui ir ugdymui (si) reikalingų penkių kompetencijų: sveikatos saugojimo, socialinės, pažinimo, komunikavimo bei meninės bei joms priskirtų sričių plėtotę. Programos ugdymo turinyje numatėme vaiko gebėjimus, susidarytas vertybines nuostatas, patirtį, taip pat vaiko veiksenas, orientuojantis į konkretaus amžiaus (1,5–3 m.; 3–6 m.) vaiko kompetencijų ugdymą ir ugdymąsi.

1,5–3 vaiko gyvenimo metai

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

(Savivoka ir savigarba, emocijų suvokimas ir raiška, savireguliacija ir savikontrolė, santykiai su suaugusiais, santykiai su draugais, iniciatyvumas ir atkaklumas, problemų sprendimas)

UGDOMI PASIEKIMAI (Nuostatos, gebėjimai)	VAIKO VEIKSENŲ PAVYZDŽIAI
<p style="text-align: center;">SAVIVOKA IR SAVIGARBA</p> <p style="text-align: center;"><i>Save vertina teigiamai.</i></p> <p>Pasako, kad yra - berniukas/ mergaitė, atskiria ir pavadina 5-6 kūno dalis. Kalba pirmu asmeniu „Aš noriu“, „mano“, „savo“. Didžiuojasi tuo ką turi ir ką turi daryti. Tikisi, kad kitiems (suaugusiems ir vaikams) jis patinka.</p> <p style="text-align: center;">EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA</p> <p><i>Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.</i></p> <p>Atpažįsta ir įvardina savo jausmus, emocijas bei jų priežastis. Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoja.</p> <p style="text-align: center;">SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ</p> <p><i>Nusiteikęs sutelkti dėmesį, būti kantrus, valdyti emocijų raišką ir elgesį.</i></p> <p>Atkakliai laikosi savo norų. Kartoja veiklą, kol pasiekia numatyto rezultato. Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdienine tvarka bei ritualais. Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir draudimų. Nueina šalin, jeigu kas nepatinka, atsisako bendros veiklos, nekalba. Išbando įvairius</p>	<p>Atpažįsta save veidrodyje ir nuotraukose. Pasako savo ir artimųjų vardus. Parodo ir išvardina kūno pavadinimus. Kalbant vartoja žodžius „aš esu“, „mano mama“.</p> <p>Pasako kas jis, berniukas ar mergaitė, vadina save vardu. Paprašytas parodo draugus, save, bando išreikšti save mimika, veiksmu ir judesiu. Skiria auklėtoją ir auklytę, vadina jas vardais. Ieško kontakto su grupėje esančiais suaugusiais. Šypsosi dažniau matytiems suaugusiems. Bendrauja su naujais žmonėmis.</p> <p>Gina savo daiktus, mokosi juos pavadinti. Paprašytas, dalinasi žaislais su kitais vaikais, nori dalyvauti suaugusiųjų gyvenime ir veikloje.</p> <p>Trumpai pažaidžia su kitais vaikais, siekia kontakto su aplinkiniais, stebi kitus vaikus ir reaguoja į jų elgseną. Bando savo emocijas, nuotaiką, jausmus pavadinti žodžiais. Bando valdyti neigiamus jausmus.</p> <p>Vykdo paprastus nurodymus. Įvairius jausmus reiškia veiksmais, grimasomis, žodžiais.</p> <p>Žaisdamas su bendraamžiais derina tarpusavio veiksmus, laikosi tam tikros žaidimo tvarkos.</p> <p>Nusiramina (nesuduoda, kai yra supykęs) ir susikoncentruoja žaidimų ir veiklos metu. Pats ieško sprendimų, kaip išspręsti nedideles problemas, aiškiai išsako savo norus, ketinimus.</p>

konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus.

SANTYKIAI SU SUAUGUSIAIS

Nusiteikęs pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.

Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko juo besirūpinančių suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria. Lengviau atsiskiria nuo tėvų. Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai juo besirūpinantis pedagogas yra šalia jo arba matomas netoliese.

SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS

Nusiteikęs pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.

Ieško bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą. Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu. Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo.

PROBLEMŲ SPRENDIMAS

Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniniams sunkumams bei iššūkiams įveikti.

Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes. Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūties, prašo pagalbos arba meta veiklą.

INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS

Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.

Nuolat ką nors energingai žaidžia, veikia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą, pasirenka vieną iš kelių daiktų, sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą norimą daiktą. Mėgsta išbandyti naujus žaislus, žaidimus, elgtis rizikingai. Ekspresyviai reiškia savo „ne“.

Bando nusirengti, apsirengti. Rodo ženklus suaugusiajam, kad nori ant puoduko, pradeda naudotis tualetu. Pats plaunasi rankas, laikosi elementarių higienos taisyklių. Žaidžia su įv. buities daiktais, imituoja, mėgdžioja, juos pavadina, išmoksta žaisti greta kitų savo amžiaus vaikų. Rūšiuoja daiktus, deda į dėžutes, naudoja daiktus pagal paskirtį.

Pats pasiima žaislus, pats padeda juos į vietą, laisvai juda grupės erdvėje. Tampa atidesnis aplinkos daiktams, reiškiniams.

Žaidžia kartu su suaugusiu. Mėgdžioja suaugusiųjų veiksmus, atlieka nesudėtingus suaugusiojo pavedimus, tikisi suaugusiųjų supratimo. Pratinasi žaisti žaidimus pagal savo sugebėjimus. Pasako savo vardą kitam, parodo pirštukais savo metus arba pasako žodžiu.

Domisi kitų vaikų veikla. Paprašytas, pasidalina daiktais su kitais vaikais, atsiliepia, kai draugas pašaukia vardu.

Pradeda išklausti šalia esančius draugus, pratinasi žaisti vienas šalia kito, bando bendrauti mimika. Pradeda suprasti, kad ką nors veikiant būtina laikytis taisyklių ir laukti eilės.

Atlieka įvairius nesudėtingus pavedimus, trumpai pasako ką daro, įvairius jausmus, norus ir ketinimus reiškia veiksmais, žodžiais, mimika.

Laikosi nusistovėjusios tvarkos grupėje. Pažįsta ir randa savo daiktus, žaislus, dalinasi savo žaislais su draugais.

Įgyja savitvarkos įgūdžių, į save žiūri, kaip į savarankišką būtybę, kaupia patirtį bendraudamas su suaugusiais ir bendraamžiais, stebėdamas aplinką, žaidžia siužetinius žaidimus.

Džiaugiasi, kai yra giriamas, vertinamas. Stengiasi išmolti, kas sunkiau sekasi ir džiaugiasi pasiektu rezultatu. Bando savarankiškai ieškoti kontaktų su suaugusiais ir bendraamžiais.

Tęsia savo žaidimą ar veiklą, kol pasiekia tikslą. Bando padėti, paguosti kitą.

Liesdamas ar stebėdamas daiktus ar objektus pats tyrinėja, domisi, kaip jais naudojamasi.

PAŽINIMO KOMPETENCIJA

(Aplinkos pažinimas, tyrinėjimas, forma, erdvė, matavimai, kiekio supratimas ir skaičiavimas, mokėjimas mokyti)

<p style="text-align: center;">UGDOMI PASIEKIMAI (Nuostatos, gebėjimai)</p>	<p style="text-align: center;">VAIKO VEIKSENŲ PAVYZDŽIAI</p>
<p style="text-align: center;">APLINKOS PAŽINIMAS</p> <p><i>Esminė nuostata. Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.</i></p> <p>Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. Skiria atskirus gamtos reiškinius. Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. Žino savo ir savo šeimos narių vardus. Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus.</p> <p style="text-align: center;">TYRINĖJIMAS</p> <p><i>Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.</i></p> <p>Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta. Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą ir bandymą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</p> <p style="text-align: center;">KIEKIO SUPRATIMAS IR SKAIČIAVIMAS</p> <p><i>Nusiteikęs pasaulio pažinimui naudoti skaičius ir skaičiavimus.</i></p> <p>Skiria sąvokas mažai (vienas, du) ir daug. Pradedą suprasti, ką reiškia padalinti kelis daiktus po vieną, po lygiai. Geba išrikiuoti daiktus į eilę.</p> <p style="text-align: center;">FORMA, ERDVĖ, MATAVIMAI (1,5-3)</p> <p><i>Nusiteikęs tyrinėti aplinkos daiktus, jų ryšius ir santykius.</i></p> <p>Tapatina daiktus pagal formą, dydį. Pradedą įsidėmėti pagrindines spalvas: raudoną, mėlyną, geltoną, žalią. Piešdamas daiktus, neprisilaiko jų</p>	<p>Parodo ir pavadina savo kūno dalis. Naudoja įprastus daiktus pagal jų paskirtį. Atlieka įvairius nesudėtingus pavedimus, trumpai pasako ką daro. Pastebi naujus daiktus. Pateikia klausimus: kas, kodėl, kaip. Aktyviai tyrinėja daiktus bei kitus objektus ir pastebi jų „atoveiksmį“. Tyrinėja būdus, kuriais galima priversti kam nors įvykti.</p> <p>Tiria daiktus ir kitus objektus, pasinaudodamas visais pojūčiais, pastebi specifines daiktų ir kitų objektų ypatybes, pradeda elgtis su daiktais pagal jų paskirtį, pradeda gretinti objektus pagal jų panašumą.</p> <p>Stebi kitų veiksmus, pamėgdžioja juos. Žaisdamas daiktus naudoja taip, kaip jie naudojami realybėje, keičia vienus daiktus kitais. Žaisdamas naudoja ir tikrus, ir įsivaizduojamus daiktus.</p> <p>Skiria daržoves ir vaisius pagal išvaizdą ir skonį. Tiria daiktus ir kitus objektus liedamas juos ir stebėdamas kaip kiti jais naudojami.</p> <p>Parodo save pirštu, parodo arba pavadina savo kūno dalis.</p> <p>Suranda daiktus ir pavadina juos pagal esminius požymius. Pats pasiima žaislus, padeda juos į vietą.</p> <p>Žaidžia greta kitų savo amžiaus vaikų, stebi, ką daro kitas, ieško draugo žaidimams.</p> <p>Varto ir žiūri knygeles, atsakinėja į klausimus. Pats klausia, deklamuoja, dainuoja, atkartoja, pamėgdžioja, klausosi trumpų pasakėlių, eilėraščių, dainelių. Daiktus grupuoja pagal dydį, spalvą ir kitus bendrus požymius. Stato, konstruoja, dėlioja dėlionės, mozaikas.</p> <p>Suvokia, kad augalus reikia laistyti, prižiūrėti, pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus ir paukščius. Pastebi ir nusako koks oras, pažįsta kai kuriuos augalus.</p> <p>ūšiuoja ir dėlioja daiktus, žaislus įvairiuose veiklose (išrikiuoja į vieną eilę mašinytes, atskirai grupuodamas mažesnės – didesnės ir t. t.).</p>

<p>dydžių santykio. Supranta, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnės, o apačioje - mažesnės kaladėlės, nebus tvirtas. Supranta ir pradeda vartoti daiktų palyginimui skirtus žodžius: didelis - mažas, ilgas – trumpas, sunkus - lengvas, storas - plonas, toks pat, ne toks, kitoks, vienodi, skiriasi ir pan.</p> <p style="text-align: center;">MOKĖJIMAS MOKYTIS</p> <p style="text-align: center;"><i>Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.</i></p> <p>Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas.</p>	<p>Paprašytas pratęsia auklėtojos pradėtą dėlioti daiktų seką, sudėlioja žaisliukus.</p> <p>Pastebi ir pavadina esminius daiktų požymius: didelis, mažas, apvalus (pvz. pagal dydį sudeda piramidės žiedus ir t.t.). Renkasi ir grupuoja daiktus ir žaislus pagal vieną kurį nors požymį: dydį, spalvą, formą (pvz. į kibirą sudeda geltonas kaladėles; iš karoliukų krūvos išrenka tik apvalius karolius).</p> <p>Liečia ir stebi daiktus ar objektus, juos tyrinėja domisi kaip jais naudojamasi. Pažįsta ir pavadina namų apyvokos daiktus, žaislus.</p> <p>Mėgdžioja įvairius gyvūnus, veikia ar žaidžia su buities daiktais. Klausosi trumpų pasakėlių, pasakojimų, pokalbių, eilėraščių, dainelių.</p>
---	--

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

(Sakytinė ir rašytinė kalba)

<p style="text-align: center;">UGDOMI PASIEKIMAI (Nuostatos, gebėjimai)</p>	<p style="text-align: center;">VAIKO VEIKSENŲ PAVYZDŽIAI</p>
<p style="text-align: center;">SAKYTINĖ KALBA</p> <p style="text-align: center;"><i>Nusiteikęs išklausyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.</i></p> <p>Klausosi skaitomų pasakojamų ir kūrinėlių. Klausosi naujų žodžių ir bando juos suvokti. Išklauso ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą einančius nurodymus. 3-4 žodžių sakiniais kalba ir klausinėja apie save, savo norus ir poreikius, išgyvenimus. Pradeda mėgdžioti suaugusių kalbėseną. Kalba ir klausinėja apie aplinkos objektus jų savybes įvykius, net jeigu dabar ir nemato. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus, pats klausia. Kartu su suaugusiuoju dainuoja daineles, deklamuoja eilėraščius, užbaigia žinomų pasakų, eilėraščių frazes. Sako „ačiū“, „prašau“. Domisi televizijos laidėlėmis vaikams, kalba apie jas.</p> <p style="text-align: center;">RAŠY TINĖ KALBA</p> <p style="text-align: center;"><i>Domisi rašytiniais ženklais ,simboliais, simboliais</i></p> <p>Varto knygeles dėmesį skirdamas ne tik</p>	<p>Klauso, girdi, išklauso šalia esantį.</p> <p>Atsiliepia šaukiamas, kviečiamas. Parodo įvardintą vaiką. Auklėtojai paprašius paduoda žaislą ar daiktą. Pasakoja savaitgalinius įspūdžius („Tėvelis mane vežėsi į kaimą“). Pasako savo, draugų vardus;</p> <p>alba paprastais 2-3 žodžių sakiniais, išmoksta naudoti įvardžius: „aš“, „man“ „tu“ („Mano mašinėlė“).</p> <p>Pasako ir parodo kas pavaizduota nesudėtingame paveikslėlyje, supranta žodinius nurodymus ir nesudėtingas istorijas, pats vaikas vartydamas knygeles, imituoja jos skaitymą;</p> <p>Kalba apie žmones, daiktus, įvykius, veiksmus net kai jų nemato. Žaisdamas kalba su savimi, komentuoja ką daro.</p> <p>Žaidžia pirštukų žaidimus, kuriuose pabrėžiami rimuoti žodžiai, tie patys garsai. Žaidžia garsų bei kalbinius žaidimus.</p> <p>Kuria patirtus ir išgalvotus pasakojimus žodžiais, piešiniais, vaidinimu.</p> <p>rašo paskaityti mėgstamą knygelę, noriai pats verčia lapus, komentuoja knygos veikėjus, kartoja naujus žodžius. Vartydamas knygeles, žiūrinėja iliustracijas. Stebi kaip auklėtoja rašo, pripiešia seriją kilpinių piešinių</p>

paveikslėliams, bet ir tekstui. Geba sieti paveikslėlius su vaizduojamais daiktais, juos pavadina. Įvairiais rašikliais keverzoja įvairias keverzones.	ir pasako „Čia mano mamytė“ ir pan. Parodo ant spintelės durelių savo vardą („Čia mano vardas“). Paprašo užrašyti raidę ar jo vardą ant piešinio.
--	---

SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA

(Fizinis aktyvumas, kasdienio gyvenimo įgūdžiai)

UGDOMI PASIEKIMAI (Nuostatos, gebėjimai)	VAIKO VEIKSENŲ PAVYZDŽIAI
<p>FIZINIS AKTYVUMAS</p> <p><i>Noriai, džiaugsmingai juda.</i></p> <p>Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai, atlieka veiksmus, kuriems būtina akių - rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.</p> <p>KASDIENINIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI</p> <p><i>Noriai įvaldo sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.</i></p> <p>Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu. Prižiūri savo išorę: prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.</p>	<p>Padedant suaugusiajam, lipa laiptais aukštyne ir žemyn. Žaidžia įvairius žaidimus su kamuoliu, ridena vienas kitam. Naudojasi sėdimuoju - važiuojamuoju žaislu, judėdamas keičia kryptį, stumia ir tempia paskui save žaislą.</p> <p>Landžioja, išlipa - įlipa į tam skirtus daiktus - dėžes, šokinėja, mēto kamuoliukus, renka juos, karstosi, siekia, šliaužia. Bėgioja įv. kryptimis, geba išvengti kliūčių, eina po vieną ir po du, kaitalioja ėjimą su bėgimu, žaidžia judriuosius žaidimus. Eina susikibę rankomis, rateliu, vorele.</p> <p>Bando valgyti savarankiškai. Bando segti sagas, bando varstyti batų raištelius, mėgina nusirengti, apsirengti padedamas suaugusiojo. Rodo ženklus suaugusiajam, kad nori ant puoduko, pradeda naudotis tualetu. Pats plaunasi rankas, bando jas nusišluostyti, bando laikytis elementarių higienos taisyklių. Padedamas suaugusiojo išbando, ką geba savarankiškai, kas jam leidžiama, supranta kas draudžiama. Tampa atidesnis aplinkos daiktams, reiškiniams, pasako ko negalima imti (degtukų, vaistų ir kt.).</p>

MENINĖ KOMPETENCIJA

(Kūrybiškumas, meninė raiška, estetinis suvokimas)

UGDOMI PASIEKIMAI (Nuostatos, gebėjimai)	VAIKO VEIKSENŲ PAVYZDŽIAI
<p>KŪRYBIŠKUMAS</p> <p><i>Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.</i></p>	<p>Taškuoja, brūkšniuoja, keverzoja teptukais, storais pieštukais, flomasteriais, kreidelėmis, vaškinėmis kreidelėmis; brauko teptuku per popierių brėždamas linijas, štampos teptuku, pirštu, delnu; bando kirpti</p>

<p>Savitai reiškia savo sumanymus įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.</p> <p style="text-align: center;">MENINĖ RAIŠKA</p> <p style="text-align: center;"><i>Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.</i></p> <p>Spontaniškai ir savitai reiškia išpūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.</p> <p style="text-align: center;">ESTETINIS SUVOKIMAS</p> <p style="text-align: center;"><i>Domisi, gėrįsi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.</i></p> <p>Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinių objektus.</p> <p>Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį, žiūrindamas savo ir kitų piešinėlius, spalvingas knygelėlių iliustracijas, žaislus, džiaugdamosis savo puošnia apranga. Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis.</p>	<p>žirklėmis, klijuoti, lipinti popierių, plėšys popierių skiautelėmis; stato, konstruoja, dėlioja dėlionės, mozaikas;</p> <p>Mėgdžioja būdingus personažams judesius. Žaisdami mėgdžioja gyvūnus, susitapatina su jais;</p> <p>Klausosi dainelių, įvairaus tempo muzikos, atlieka įvairius judesius pagal muziką, bando dainuoti, groti;</p> <p>Akimis kontroliuoja tai ką piešia. Tapo delniukais, pirštukais, raito, braižo, linijas, keverzoja naudodamas įvairias piešimo priemones. Pradeda atpažinti spalvas; Pvz., paima iš dėžutės vienos spalvos paveikslėlius, iliustracijas, dailės kūrinius; klausosi dainelių, atlieka įvairius judesius, bando dainuoti, groti, imituoti grojimą;</p> <p>Mokosi eiti ratuku susikibus rankomis. Klausosi muzikos, išlaiko tiksliai, nesudėtingų dainelių intonaciją, atlieka elementarius ritmiškus judesius su muzika. Klausosi linksmų, ramių muzikos kūrinių, dainuojamų ar grojamų instrumentais.</p>
---	--

3–5 (6) vaiko gyvenimo metai

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

(Savivoka ir savigarba, emocijų suvokimas ir raiška, savireguliacija ir savikontrolė, santykiai su bendraamžiais, iniciatyvumas ir atkaklumas problemų sprendimas)

<p style="text-align: center;">UGDOMI PASIEKIMAI</p> <p style="text-align: center;">(Nuostatos, gebėjimai)</p>	<p style="text-align: center;">VAIKO VEIKSENŲ PAVYZDŽIAI</p>
<p style="text-align: center;">SAVIVOKA IR SAVIGARBA</p> <p style="text-align: center;"><i>Save vertina teigiamai.</i></p> <p>Supranta savo asmens tapatumą (aš esu, buvau, būsiu), pasako, kad yra berniukas/ mergaitė, priskiria savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.</p>	<p>Piešia save, klijuoja paveikslėlius, simbolizuojančius savo ypatingumą, išskirtinumą, poreikius. Žiūrinėja knygelę „Pažinkime savo kūną“. Pasako savo vardą, pavardę, kas jis, berniukas ar mergaitė. Apibūdina save: „Aš - geras“, „Aš – draugiškas“. Kalba pirmuoju asmeniu „Aš noriu“, „Mano“. Žaidžia žaidimą - „Panašūs ir skirtingi“ ir kt. Pasakoja apie mėgstamus daiktus, žaislus, mylimus žmones, darbus. Žiūrinėja varto albumą su šeimos nariais,</p>

EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA

Domisi savo ir kitų emocijomis ir jausmais.

Atpažįsta ir įvardina savo emocijas ir jausmus bei jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamai, kitiems priimtinais būdais, atpažįsta ir įvardina kitų emocijas ar jausmus, bando į juos atsiliepti (paguosti, užjausti), keisti savo elgesį (susilaikyti, neskaudinti, atsižvelgti į kito norus).

SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ

Nusiteikęs sutelkti dėmesį, valdyti emocijų raišką ir elgesį.

Ilgesnį laiką sutelkia dėmesį veiklai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, reiškiasi savitvardos pradmenys.

SANTYKIAI SU SUAUGUSIAIS

Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.

Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi kasdieninėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.

SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS

Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.

Supranta, kas yra gerai, o kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalinasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), padėdamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.

INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS

Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.

Savo iniciatyva pasirenka veiklą, ilgam

atpažįsta šeimos narius. Sudarinėja schemas - šeimos medį ir kt. Klausinėja, atsakinėja į klausimus „Į ką tu panašus“, „Ką veikiate visi kartu“ ir pan. Žaidžia žaidimus, skatinančius prisitaikyti, susipažinti, pakalbinti draugą, pakviesti žaisti ir kt.

Klausosi literatūrinių kūrinių, pasakėlių. Kalbasi, kuria pasakėles apie draugus. Žaidžia žaidimus skatinančius pasirinkti draugą, sakyti žodžius - „komplimentus“. Supranta, kad turi savo norų, ketinimų, įvardina savo ir kito jausmus. Save vertina teigiamai, stebi ir atpažįsta kitų palankumo ar nepalankumo jam ženklus. Supranta savo bendruomenę, Tėvynę, pasako savo tautybę, priskiria giminei.

Mokosi saugoti privatumą, siekia kitų palankumo, yra tolerantiškas kitokiam.

Piešia veido išraišką. Apibūdina nuotaiką. Pasakoja išgyventus jausmus, raiškiai pavaizduodamas veido mimika. Prie vardo draugui prideda „tinkamus“ nuotaikingus žodžius. Žaidžia jausmų ir ketinimų atpažinimo žaidimus su tėvais ir žaislais („Su kauke ir be kaukes“ ir pan.). Sako komplimentus kitiems. Žaidžia žaidimus „Jausmų dėžutė“ ir pan. Stebi kitų žmonių emocijų išraišką. Pavadina ir apibūdina jausmus ir situacijas, kuriose jie kilo (pvz., „Aš esu labai piktas, nes Medeinė sugriovė mano pilį“). Pradeda atpažinti iš veido mimikos, balso, kūno pozos, kaip kiti jaučiasi (pvz: Erikas pasakoja, kad mama buvo labai laiminga, kai berniukas padėjo jai tvarkytis namuose). Bando tinkamai reaguoti (paguosti, užjausti), keisti savo elgesį (pvz., Paulis pamatęs verkiantį Simą, jį apkabina ir guodžia – „Neverk Simai, tuoj sutaisysime tavo mašiną“).

Dažniausiai savarankiškai laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių.

Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių. Stengiasi suvaldyti savo pyktį.

Primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių.

Nusiramina, kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. Ramioj situacijoje įvardina savo ar kito netinkamo elgesio galimas pasekmes, bando laikytis tinkamo elgesio taisyklių.

įsitraukia, ją plėtoja, po tam tikro laiko tarpo veiklą pratęsia, kreipiasi į suaugusį pagalbą, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.

PROBLEMŲ SPRENDIMAS

Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.

Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.

Nenumatytoje situacijoje sugalvoja konflikto sprendimo būdus, numato jo pasekmes, bando nusiraminti. Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių. Laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų. Žaisdamas dalinasi su vaikais savo džiaugsmiais ir rūpesčiais bei žaislais. Pratinasi bendrauti, būti geru žaidimo bendrininku. Formuojasi savitvarkos pradmenys. Žaidžia vaidmeninius kūrybinius žaidimus, daugiau dėmesio skiria detalėms, laikui, erdvei. Suvokia savo poreikius, išsiaiškina, kurie jų svarbūs gyvybei ir sveikatai.

Išsiaiškina, kad kiekvienas gali reikšti įvairius jausmus savo elgesiu, mimika žodžiu, meno priemonėmis. Sprendžia iškilusius konfliktus taikiai. Stengiasi suvaldyti savo pyktį.

Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą pedagogais, bendradarbiauja su jais. Priima suaugusiojo pagalbą, veikia kartu, tikrina jo numatytas leistino elgesio ribas, laikosi taisyklių, susitarimų. Paaiškina, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais. Žino į ką galima kreiptis pagalbos, pasimetus. Pats siūlo suaugusiam įdomią veiklą, prašo pagalbos. Domisi suaugusiojo jausmais ir savijauta, užjaučia pagaili, siūlo savo pagalbą.

Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus, tariasi dėl vaidmens, žaislų, siužeto, laukia savo eilės.

Veikia kartu su kitais siūlydamas sumanymus ar priimdamas kitų sumanymą, paprašius duoda savo žaislą, žaidžia pačiam. Kviečia draugus žaisti bendrus žaidimus. Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais. Turi vieną ar kelis draugus - pastovius žaidimo partnerius. Supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.

Pastebi kitų draugiškumą, jį priima. Kviečiamas įsitraukia į veiklą jam, vaikų grupei ar visai grupei. Siūlo sumanymus, numato priemones jų įgyvendinimui, sumanymą stengiasi atlikti iki galo.

Lengvai pereina nuo paties pasirinktos iki suaugusio pasiūlytos veiklos.

Ilgesnį laiką bando įveikti kliūtis, nepavykus, kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. Plėtoja ilgesnę veiklą (net keletą dienų). Kviečia vaikus susidraugauti, žaisti kartu. Užbaigia pradėtą jam neįdomią veiklą.

	<p>Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema.</p> <p>Mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių.</p> <p>Nepasisėkus bando keletą kartų, ieško kitos išeities.</p> <p>Ieškodamas, kaip susidoroti su sudėtinga veikla, kliūtimi ar problema, samprotauja apie sprendimus, jų pasekmes, pasirenka tinkamiausią sprendimą. Noriai išbando naujus pažinimo būdus. Dalyvaudamas žaidimuose derina ketinimus ir veiksmus. Suvokia kas yra draugystė. Taiko gerą savijautą ir sugyvenimą garantuojančius bendravimo būdus. Ieško sprendimų, padedančių išvengti fizinės jėgos panaudojimo. Ištikus nesėkmei ar sunkumams, kreipiasi pagalbos į suaugusius ar bendraamžius.</p>
--	--

SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA

(Fizinis aktyvumas, kasdieninio gyvenimo įgūdžiai)

<p>UGDOMI PASIEKIMAI (Nuostatos, gebėjimai)</p>	<p>VAIKO VEIKSENŲ PAVYZDŽIAI</p>
<p>FIZINIS AKTYVUMAS</p> <p><i>Noriai, džiaugsmingai juda.</i></p> <p>Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai, atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.</p> <p>KASDIENINIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI</p> <p><i>Noriai įvaldo sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.</i></p> <p>Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu. Prižiūri savo išorę: prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje</p>	<p>Žaidžia judriuosius, liaudies žaidimus, aktyviai veikia kūno kultūros užsiėmimuose, rytinėse mankštose. Juda įvairiomis kryptimis laisvai, įveikdamas kliūtis ir apeidamas jas savarankiškos veiklos, kūno kultūros, judriųjų žaidimų metu. Bėgioja, gauda vienas kitą, išsisukinėja nuo bėgančiojo. Šokinėja per lanką, virvutę. Laipioja priemone pasirinktu būdu aukštyn ir žemyn, išlaikydamas pusiausvyrą, suprasdamas užduočių pavojingumą.</p> <p>Dalyvauja sportinėse varžybose, estafetėse.</p> <p>Meta, gauda, spiria kamuolį. Eina ant grindų pažymėtomis pėdelėmis, akmenukais.</p> <p>Koordinuoja akių ir rankų judesius.</p> <p>Veikia rankomis su stambiais ir mažesniais daiktais labiau kontroliuodamas judesius.</p> <p>Atlieka nesudėtingus buitines darbus (dengia stalą, prižiūri gėles, klijuoja suplyšusią knygutę, valo dulkes ir kt.).</p> <p>Savarankiškai apsirengia nusirengia, apsiauna, nusiauna batus.</p> <p>Naudojami tualetu, prausiasi, valosi</p>

	<p>dantis, skalauja burną po valgio, plaunasi rankas, čiudint, kosint – prisidengia burną.</p> <p>Išvardija keletą priežasčių, kurios sukelia ligą, sužino kas padeda augti sveikam.</p> <p>Išvardija keletą maisto produktų, kuriuos valgyti sveika. Žaidžia žaidimą „Valgomos-nevalgomas“ ir pan.</p> <p>Tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. Gatvėje savarankiškai ar priminus laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių. Atsargiai naudojami žirkklėmis, peiliu. Paaškina, kodėl pavojingi degtukai, žirkklės, elektriniai prietaisai, vaistai, ir kiti pavojingi gyvybei daiktai.</p>
--	--

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

(Sakytinė kalba, rašytinė kalba)

<p>UGDOMI PASIEKIMAI (Nuostatos, gebėjimai)</p>	<p>VAIKO VEIKSENŲ PAVYZDŽIAI</p>
<p>SAKYTINĖ KALBA</p> <p><i>Nusiteikęs išklausyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.</i></p> <p>Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.</p> <p>RAŠY TINĖ KALBA</p> <p><i>Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.</i></p> <p>Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.</p>	<p><i>KLAUSYMAS IR KALBĖJIMAS</i></p> <p>Įvairiose situacijose (žaidžiant, tvarkantis ir t. t.) išklauso šalia esantį. Išklauso sekamų pasakų, padavimų, skaitomų grožinės literatūros kūrinių, deklmuojamų eilėraščių, muzikos įrašų, radijo televizijos laidų, stebi spektaklį, šventinę programą. Klausosi, kuria aprašomojo tipo tekstus (gyvūno, žaislo ir kt.) apibūdinimus, vaizduoja aprašomą objektą žodžiais, piešiniais lipdiniais, kūno judesiais, mimika. Skiria įvairių kalbos tempą tekstuose (lėtas, greitas), intonacijas, garsumą greitakalbėse. Domisi žodžiais, sieja juos su daiktais, jų paskirtimi, socialinio gyvenimo reiškiniiais (tradicijomis, papročiais, apeigomis).</p> <p>Kalba su suaugusiais ir vaikais. Atsako į klausimus, pats paklausia. Varto knygeles ir jas komentuoja. Paseka pasakas, perpasakoja girdėtas istorijas, matytas televizijos laidas, spektaklius, vartoja labiausiai patikusius žodžius, posakius. Dalyvauja dialoge su draugais, pedagogu, grupės diskusijoje išsako savo nuomonę ją gina. Pagal taisykles kalba telefonu, nusako žaidimo veiklos taisykles. Pasakoja patirtus įspūdžius, kuria išgalvotus pasakojimus, apibūdina žodžiais, piešiniais, gestais, mimika. Kalba apie tai, ką matė eidamas į darželį. Pedagogui paklausius, iš klausos skiria sakinius kalbos sraute, pastebi</p>

sakinio ribas spausdintiniam ir rašytiniame tekstuose.

Reiškia mintis aiškiais, logiškais sakiniais. Žaidžia sakiniais. Diskutuoja, aiškinasi nežinomus žodžius, jų reikšmes, atspalvius. Vartoja sinonimų, vaizdingų veiksmažodžių, būdvardžių.

Žaidžia žodžiais, kuria naujus žodžius, aiškinasi žodžio kilmę. Įsivaizduoja žodžio spalvą, skaito ir rimuoja žodžius, ieško panašiai skambančių ir t. t.

Deklamuoja, dainuoja. Žaidžia garsais- iš garsų sudaro žodžius, atspėja, keičia žodžio garsą, dainuoja garsus, vaizduoja juos spalvomis, kūno judesiais, veido mimika. Domisi garsų žymėjimu rašte, kuria naujus garsų ženklus.

Žaidžia su tekstu jį keisdamas, trumpindamas, keisdamas pradžią, pabaigą, įvykių eigą, veikėjus, spontaniškai kuria, improvizuoja, fantazuoja, eiliuoja.

Domisi garsų žymėjimu rašte, kuria naujus garsų ženklus. Žaidžiant, deklamuojant, dainuojant pajunta gimtosios kalbos skambumą, melodingumą.

Improvizuoja, vaidina, eksperimentuoja kalbos garsumu, tempu, tonu.

Žaisdami mėgdžioja suaugusiųjų kalbėseną. Kartu su suaugusiu deklamuoja eilėraščius, dainuoja daineles, užbaigs žinomų pasakų ir eilėraščių frazes. Vartoja transporto priemones bei prietaisus, gyvūnus, gamtos įvykius įvardijančius žodžius. Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, inscenizuoja, kuria įvairias istorijas. Pasakoja, kalba apie savo patirtį, norus, svajones, problemų sprendimą. Kuria pasakas be galo, mįsles, skaičiuotes, eilėraščius, kuria individualius ir bendrus pasakojimus. Vartoja naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius.

SKAITYMAS, RAŠYMAS

Domisi aplinkoje esančiais užrašais, varto knygas periodinius leidinius. Pats rašo, eksperimentuoja, laisvai kuria raides, žodžius, įvairius tekstus (laiškus, skelbimus) "keverzoja". Atsineša mėgstamiausią knygelę ir „skaito“, surengia mėgstamiausių veikėjų piešinių parodą. Kartu su pedagogu skaito įvairius užrašus, žodžių korteles, literatūros tekstus, emociškai juos išgyvena. Žaisdamas varto knygeles ties paveikslėliu esantį tekstą

	<p>prašo paskaityti, geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Domisi skaitymu, vaizduoja, kad „skaito“ knygą, kuri jam buvo skaityta. Domisi abėcėlės raidėmis, pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Domisi iliustracijomis, ieško jose teksto pagrindimo. Supranta, kad garsas siejasi su raide, o raidės sudaro žodį, žino keliolika abėcėlės raidžių. Pradeda skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Bando perskaityti trumpus, jam reikšmingus žodžius (savo ir artimųjų). Domisi raidėmis, stebi rašymo procesą (rašo pedagogas, tėveliai, broliai, seserys). Kuria ir gamina knygeles, iliustruoja pasakas. Pradeda rašyti raides, pradėdami savo vardo raidėmis ir bando kopijuoti kitas. Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Piešiniuose, po darbeliais, įvairiuose laiškeliuose ar kvietimuose rašo atskiras raides.</p>
--	--

PAŽINIMO KOMPETENCIJA

(Mokėjimas mokytis, tyrinėjimas, aplinkos pažinimas, kiekio supratimas ir skaičiavimas, forma, erdvė, matavimai)

<p>UGDOMI PASIEKIMAI (Nuostatos, gebėjimai)</p>	<p>VAIKO VEIKSENŲ PAVYZDŽIAI</p>
<p>MOKĖJIMAS MOKYTIS</p> <p><i>Domisi tuo, kas nauja, palankiai nusiteikęs naujoms veikloms.</i></p> <p>Savo iniciatyva pagal savo pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia, ją plėtoja, po tam tikro laiko tarpo veiklą pratęsia, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.</p> <p>TYRINĖJIMAS</p> <p><i>Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.</i></p> <p>Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą ir bandymą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</p>	<p>Noriai įsitraukia į visas naujai siūlomas veiklas. Siūlo idėjas, pats imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, kreipiasi pagalbos į suaugusius. Ieško reikiamos informacijos knygoje, žurnaluose ir t. t. Drąsiai kelia įvairius klausimus. Žino, ką jau žino ir ko dar reiks išmokti mokykloje; Ieško informacijos enciklopedijose. Įsitraukia į pasiūlytas veiklas. Pastebi, kad šuo loja, katė miaukia ir panašiai. Piešia gyvūnus, lipdo. Domisi knygelėmis apie gyvūnus. Tyrinėja erdvę, lygindamas kiekį. Rūšiuodamas ir dėliodamas daiktus, atranda matematinius ryšius. Atpažįsta daiktų seką, ugdo supratimą apie matematinę sąvoką: daugiau, mažiau, mažesnis ir kt. Tikslingai ir spontaniškai stebi aplinką, aiškinasi pats kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta. Eksperimentuoja ir daro atradimus, išmoksta naujų sąvokų. Samprotauja apie pastebėtas aplinkos objektų savybes, požymius, žmonių gyvenimo</p>

KIEKIO SUPRATIMAS IR SKAIČIAVIMAS

Nusiteikęs pasaulio pažinimui naudoti skaičius ir skaičiavimus.

Daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį apibūdina skaičiumi, susieja skaičių su atitinkamu jo simboliu. Sudaro, palygina daiktų grupes pagal kiekį. Apibūdina daikto vietą tam tikroje daiktų eilėje. Sudaro, pratęsia įvairias sekas, randa praleistus jų narius.

FORMA, ERDVĖ, MATAVIMAI

Nusiteikęs tyrinėti aplinkos daiktus, jų ryšius ir santykius.

Skiria daiktų spalvą ir formą, dydį, dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje, sieja daiktus su jų vaizdais nuotraukose, piešiniuose. Pastebi laiko tėkmės požymius. Tapatina, grupuoja, klasifikuoja daiktus. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, talpa, tūris, laikas, daiktų panašumai ir skirtumai, daiktų tarpusavio ryšiai, santykiai, padėtis vienas kito atžvilgiu.

bruožus. Sudaro daiktų sekas, lygina, sužino, grupuoja, skaičiuoja, matuoja. Pasitelkęs visus pojūčius, apibūdina, pažįstamų daiktų ypatybes (karštas, šaltas, švelnus ir kt.). Lygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į savybes, juos tikslingai grupuoja ir klasifikuoja. Ieško tinkamos informacijos enciklopedijose ir kitose knygose. Tyrinėjimams naudoja skaitmenines technologijas ir kitas priemones (pvz.: lupą, mikroskopą).

Skaičiuoja, vartoja sąvokas: tiek pat, po lygiai, daugiau, mažiau. Skaičiuoja nuo 1 iki 20 (ir daugiau). Žymi juos savo žaidime. Lygina gretimus skaičius. Naudoja kilnojamų skaitmenų korteles. Žaidžia stalo loto. Atlieka monetų keitimo operacijas. Ploja (pagal sakomą skaičių). Žaidžia domino. Įvardija daiktų kiekį skaitvardžiu.

Piešia, skaičiuoja, pasitelkdamas rankų judesius. Pabeldžia tiek kartų, kiek paprašė auklėtoja. Skaičiuoja nematomus daiktus, apčiuopiant, skaičiuoja daiktus iš kairės į dešinę ir atvirkščiai. Manipuliuoja įvairių daiktų grupėmis, įgydamas intuityvų supratimą apie kiekį, vartoja sąvokas – vienas, daug, mažai.

Manipuliuoja, veikia su daiktais, atkreipia dėmesį į jų formą (pilnaviduriai, tuščiaaviduriai, kampuoti, nekampuoti, daiktai, kurie rieda).

Regėjimo, lytėjimo, raumenų pojūčiais atskiria figūras bei pavadina jas (apskritos, kvadratinės formos, trikampės, stačiakampio formos, kubo, ritulio formos). Pažįstamą formą naudoja piešiant, tapant, aplikuojuant – įvairiems raštams dėlioti, daiktams vaizduoti. Pagal ilgį, aukštį, plotį, didumą, storį lygina labai skirtingus ir vienodus daiktus, mažiau besiskiriančius ar beveik vienodus. Daiktus lygina, uždėdamas vieną ant kito. Prideda vieną daiktą prie kito. Iš akies (kubeliai, dubenėliai, kiaušiniai, statinaitė). Naudojasi sąlyginiu matu (trečiu daiktu). Matuoja pėdą, plaštaką sprindžiu, piršto storiu, kreidele, pieštuku. Naudoja sutartinius matus laiko atkarpoms žymėti (žadintuvą, minutinę rodyklę). Vertei matuoti naudoja piniginių vienetą – centus. Vartoja dydį apibūdinančias sąvokas. Spalvina, iškerpa. Naudoja rankų darbams, konstravimui įvairių erdvinės formos gamtinę medžiagą, statybines detales,

	<p>konstruktorių elementus. Apskaičiuoja kampus, kraštines, tyrinėja geometrinių formų savybes, lygina. Ieško panašumų ir skirtumų. Ieško grupėje pasislėpusių įvairių formų. Karpo, lipdo, lanksto, sudėlioja gyvūną iš įvairių geometrinių figūrų.</p> <p>Žaidžia didaktinius žaidimus geometrijos vaizdiniais formuoti. Juda pagal nurodytą judėjimo kryptį (pirmyn, atgal, iš kairės į dešinę ir pan.).</p> <p>Vartoja sąvokas: šiandien, vakar, rytoj ir pan. Piešia gamtos kalendorius ir pan. Išvardija paros dalis, metų laikus.</p>
--	--

MENINĖ KOMPETENCIJA

(Kūrybiškumas, meninė raiška, estetiškas suvokimas)

<p>UGDOMI PASIEKIMAI (Nuostatos, gebėjimai)</p>	<p>VAIKO VEIKSENŲ PAVYZDŽIAI</p>
<p>MENINĖ RAIŠKA</p> <p><i>Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.</i></p> <p>Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.</p> <p>KŪRYBIŠKUMAS</p> <p><i>Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.</i></p> <p>Savitai reiškia savo sumanymus įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina</p> <p>ESTETINIS SUVOKIMAS</p> <p><i>Domisi meno kūriniais, aplinka, meninėmis veiklomis, jais gėrįsi, grožisi.</i></p> <p>Jaučia ir suvokia muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno savitumą, grožisi meno kūriniais, džiaugiasi savo kūryba, žavisi aplinkos grožiu, dalijasi išgyvenimais,</p>	<p>Piešia su spalvotais minkštais pieštukais, flomasteriais, kreidelėmis ant asfalto, šakele ant smėlio, pirštu ant stiklo įvairiomis tapymo priemonėmis. Eksperimentuoja su didelių matmenų medžiagomis ant didelių popieriaus lapų (medžio anglimis). Atranda įvairius raiškos būdus: linijas, dėmes, jų derinius – minkštu juodu pieštuku ant balto popieriaus. Naudoja mišrią techniką: vaško kreideles ir spalvotus pieštukus ar flomasterius. Piešiniuose naudoja regimosios informacijos vaizdus: raides, skaičius, rodykles.</p> <p>Piešia įvairias geometrines, laisvo kontūro formas (plaštakos, pėdos). Kalba apie skirtingas linijas gamtoje įvairiu metų laiku. Bando linijomis, dėmėmis išreikšti metų laikus. Tapo plačiu teptuku. Eksperimentuoja ant balto ir spalvoto (sauso ir šlapio) popieriaus pirštu, teptuku guašo dažais ar akvarele. Tapytą darbėlį papildė medžiagomis (džiovintais augalais, siūlais, medžiagų skiautėmis). Maišo dvi spalvas, kad gautų trečią. Reiškia spalvomis literatūros, muzikos kūrinio ar kitokius meninius įspūdžius. Daro grupinius darbelius.</p> <p>Pavadina įvairius atspalvius (pvz., tamsi raudona, šviesi mėlyna). Naudoja piešimo priemones ir aktyviai dalyvauja meninėje veikloje.</p>

<p>įspūdžiais, pastebėjimais, vertinimais</p>	<p>Aktyviai reiškia savo idėjas įvairiomis dailės, piešimo priemonėmis. Piešia individualiai ir bendrai. Susipažįsta su tapybos technikomis. Išradingai naudoja guašą, akvarelę, eksperimentuoja su netradicinėmis tapybos priemonėmis savo idėjoms išreikšti, su įvairiomis lipdymui tinkamomis medžiagomis. Piešiniuose naudoja regimosios informacijos vaizdus, kerpa pagal kontūrą. Tyrinėja dailės priemones, pastebi meno kūrinius, noriai kaupia potyrius ir įspūdžius. Intuityviai naudoja liniją, spalvą, formą išgyvenimams ir idėjoms reikšti. Grožisi savo ir kitų dailės kūryba. Plėšo popierių koliažams ir karmo žirkklėmis, taip lavindami smulkiuosius raumenis.</p> <p>Pasirinkdami dažus, priemones, įrankius, daro sprendimus, išmėgina naujas idėjas, planuoja ir eksperimentuoja; maišydami spalvas, patiria priežasties ir pasekmės santykį bandydami ir mokydami iš klaidų, įgyja naujos patirties. Inscenizuoja žinomas pasakas, kuria savas istorijas, pabaigia pradėtą pasaką, komentuoja savo kūrybą. Improvizuoja kreipdamas dėmesį ne tik į daiktus, bet ir į imituojamus veiksmus.</p> <p>Savo jausmus, išgyvenimus išreikia įvairiomis meninėmis priemonėmis, kuria ir komentuoja savo kūrybą, išgyvena saviraiškos džiaugsmą; tiki savo sėkme, kalba apie tai, ką pavaizdavo savo darbelyje. Kuria įvairius darbelius koliažine technika. Žaidžia su smėliu, atrasdamas atspaudus, braižo ant sniego įvairius siluetus.</p> <p>Tvarkingai naudoja klijus, atliekant darbelį; šoka šokius, žaidžia ratelius, dainuoja žinomas ir naujas dainas, žaidžia vaidmeninius žaidimus; prieš dainavimą atlieka įvairius kvėpavimo pratimus; klausosi muzikos, groja įvairiais muzikos instrumentais: barškučiais, būgneliais, varpeliais ir t. t.; savo jausmus išreikia muzikiniais garsais.</p> <p>Pasijaučia kompozitoriais, kurdami muziką pagal pasakojimą; tobulina muzikos klausymosi įgūdžius; derina šokį su plojimu. Piešia, aplikuoja gamtos reiškinius, patirtus įspūdžius; naudoja piešimo technikas: spalvotus pieštukus, flomasterius, tušą, akvarelę, štapukus, spalvotas kreideles.</p> <p>Kuria lėlių teatro personažus, juos panaudodami vaidina. Klausosi įvairaus žanro</p>
---	--

	<p>kūrinėlių; stebi, aptaria meno kūrinis esančius artimiausioje aplinkoje; ieško meno kūrinų knygoje, pasakoja ką mato; vaidina patys, stebi draugų vaidinimus; dalyvauja įvairiuose konkursuose, parodose, vertina draugų darbus; nuolatos atnauja savo grupės aplinką estetiškais darbais bei piešinukais; tausoja knygas, pratinasi saugiai, tvarkingai elgtis su dailės priemonėmis ir medžiagomis;</p> <p>Pastebi spalvų pasaulio grožį; atranda naujas formas erdvėje, pastebi „linksmas“ ir „liūdnas“, „šviesias“ ir „tamsias“ spalvas; patiria gamtos grožio jausmą; lavina regėjimo, lytėjimo įgūdžius ir įpročius; dainuoja daineles, lopšines, kuria patys eilėraščius, pasijaučia kūrėjais; žaidžia garsais, kuria naujus žodžius.</p> <p>Pasakojimą papildo judesiais, gestais, mimika, vaidina pasakas, inscenizacijas; išsako komentarus apie savo ir kitų kūrybinius darbus. Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį.</p> <p>Keliais žodžiais ar sakiniiais pasako savo įspūdžius apie klausytą eilėraštį, pasaką, pasakos herojų, knygelėlių iliustracijas.</p> <p>Pastebi ir apibūdina gamtos bei aplinkos daiktus ir reiškinius, išsako savo nuomonę apie jų grožį, grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais.</p> <p>Gėrisi ir grožisi savo menine kūryba (deklamuoja, vaidina, imituoja pasakų herojus, piešia);</p> <p>Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą mintį kodėl gražu.</p>
--	---

4.2. Ugdymo metodai ir formos

Vaikų ugdymo metodai nukreipti į visuminį vaiko ugdymą, dėmesys paskirstomas visų kompetencijų (sveikatos saugojimo, socialinės, pažinimo, komunikavimo, meninės) ugdymui, kompleksiskai ugdant bendruosius gebėjimus bei reikalingus įgūdžius vaiko sveikatos stiprinimui. Lopšelio darželio pedagogės organizuodamos ugdymo procesą parenka tam tikrus ugdymo metodus, formas ir būdus, t. y. interviu, „minčių lietus“, grupinis darbas, klausimynai, drama ir inscenizacijos, didaktiniai žaidimai, judrieji žaidimai, sportinės ir muzikinės pramogos, stebėjimai, ekskursijos, pokalbiai, eksperimentuotinių užduočių sprendimas praktinėje veikloje. Taip pat taikomi šie vadovavimo vaikų elgesiui būdai: tinkamo elgesio skatinimas, asmeninis pavyzdys, dėmesio nukreipimas, taisyklės, netinkamo elgesio ignoravimas, tinkamo elgesio modeliavimas, natūralių pasekmių metodas, savitvarda.

Metodai ir formos skatinantys vaikų ugdymąsi vaiko žaidimui ir kitai veiklai palankios aplinkos sudarymas, ugdančiųjų priemonių keitimas, pedagogo bendravimas su vaiku, saviraiškos situacijų kūrimas; vaiko sumanyto žaidimo ir kitos veiklos palaikymas, naujų sumanymų skatinimas; vaiko patirties turtinimas, sudarant tyrinėjimo, informacijos paieškos, „atradimo“, problemų sprendimo situacijas; ypač atsakingas vaiko, turinčio regos sutrikimą, elgesio ir veiklos modeliavimas; vaikui įdomių, jo patirtį plečiančių temų, projektų, išvykų, susitikimų, žaidimo ir veiklos būdų, žaislų, meno kūrinų, medžiagų pasiūlymas; vaikų sumanytų projektų įgyvendinimas; atsakingas kiekvieno vaiko darbo vertinimas, skatinant jo pasitikėjimą savo gebėjimais ir įgūdžiais; aktyvaus sveikų ir specialiųjų poreikių vaikų bendravimo bei bendradarbiavimo tarpusavyje palaikymas ir skatinimas grupės/darželio tradiciniuose ritualuose, šventėse, rytmečiuose; konstruktyvios partnerystės su tėvais plėtojimas, užtikrinant vaikų raidai reikšmingos patirties kaupimą.

Pasirinkti ugdymo metodai ir būdai pritaikyti pagal vaikų amžių, galimybes ir individualius poreikius. Jie gali būti keičiami atsižvelgiant į vaikų pageidavimus, pedagogų sumanymus, tėvų rekomendacijas, vertinimo rezultatus, informacinę medžiagą, pedagoginę bei metodinę literatūrą.

Pedagogai padeda vaikui kurdami stimuliuojančią, funkcionalią aplinką, lanksčiai taikydami dienotvarkę, sudarydami sąlygas įvairiapusiškai saugios ir sveikos asmenybės saviraiškai.

Priemonės (žaislai, daiktai, įrenginiai, sporto inventoriūs, instrumentai, medžiagos) atitinka vaikų amžių ir poreikius, ugdo individualius gebėjimus, stiprina vaikų sveikatą ir yra išdėstytos erdvėje, orientuojantis į vaikų saugumą, interesus, savaime kylančius sumanymus, skatina vaikų aktyvumą, tenkina norą žaisti ir bendrauti.

Taikant ugdymo metodus ir formas, pedagogai: laisvai renkasi vaikų ugdymo metodus, jaučia atsakomybę už naujų metodų taikymo rezultatus; objektyviai informuoja tėvus apie naujų metodų pranašumus, trūkumus ir siekia konstruktyvios sąveikos su šeimų nariais; pasirenka metodus, neprieštaraujančius pažangiai ugdymo kryptims; numato palankiausias ir tinkamiausias ugdymo (si) metodus ir būdus, įgaliojančius tenkinti vaikų, turinčių specialiųjų poreikius.

4.3. Programos įgyvendinimui naudojamos ugdymo priemonės

Priemonės socialinei kompetencijai ugdyti

Priemonių grupės	Pagrindinės ugdymo priemonės	Papildomos ugdymo priemonės
------------------	------------------------------	-----------------------------

1. Individualaus naudojimo priemonės	Asmeninis žaislas, albumas, segtuvas (su šeimos ar grupės gyvenimo nuotraukomis, piešiniais ir kt.)	Pratybų knygelės; ūgio matuoklė; aplankai (darbeliams sudėti); kalendoriai (stalo, sienos, proginiai) ir pan.
2. Bendro naudojimo priemonės	Popierinės kortelės vardui, užrašams; žaislai vaikams džiuginti (žaidimui su muilo, vandens burbulais, balionai); Lietuvos ir regiono žemėlapiai; Lietuvos Respublikos vėliava (maža); gaublys, saugaus eismo ir elgesio kortelės, knygelės, paveikslėliai, dėlionės, stalo žaidimai, nuotaikų kortelės; siužetiniai žaislai (lėlės, vežimėliai, baldai, indeliai, drabužiai, įvairių profesijų atributai; automobiliai, buties ir kt. daiktai; žaidimai poromis, keliese (domino, loto); atsipalaidavimo žaislai (minkšti žaislai, kamuoliukai spaudymui rankomis; priemonės šviesos ir šešėlių žaismui; veidrodžiai; raminančios, aktyvinančios ir kt. muzikos įrašai ir kt.	Švenčių atributika (popierinės girliandos, širdelės, kaukės, žaislai eglutei, konfeti ir kt.); pasaulio žemėlapis, įvairūs vietovių, kelionių ir kt. žemėlapiai; Lietuvos Respublikos herbas, gimtojo miesto herbas; socialinio turinio vaikiškos knygos, žurnalai; interesų, talentų kortelės, paveikslėliai; poelgio-pasekmės paveikslėliai arba kartoninės dėlionės; siužetiniai ir minkšti žaislai, daiktų modeliai; žaislai, skirti žaidimui poromis (šachmatai, šaškės), keliese (įvairūs stalo žaidimai); žaislai-galvosūkių; statybinės detalės su sraigtais ir veržlėmis (medinės, plastmasinės, metalinės ir kt.), kaladėlės (Duplo, Lego ir kt.), teminiai jų rinkiniai, konstruktoriai, mozaikos, medinės, plastmasinės, kartoninės dėlionės (Puzzle ir kt.); širmelės, užtiesalai, dėžės, krepšiai, pagalvėlės, kilimėliai; vaikiška bižuterija (karoliai, segės, dirželiai), rūbai, skraistės ir kt., skirti persirenginėjimui, „puošimuisi“; kompiuteriniai žaislai, skatinantys vaiką išbandyti naują ir kt.

Priemonės komunikavimo kompetencijai ugdyti

Priemonių grupės	Pagrindinės ugdymo priemonės	Papildomos ugdymo priemonės
1. Individualaus naudojimo priemonės	Popierius (kortelės, juostelės, lapeliai); asmeninė knygelė; rašikliai, pieštukai; popieriniai lipdukai (įvairaus dydžio kortelės); atvirukai, vokai.	Atskiri pratybų lapai, įvairių užduočių vaikui rinkinys; lipdukai - raidynai, skaitmenys; knygelės asmeniniam raidynėliui, žodynėliui sudaryti ir pan.
2. Bendro naudojimo priemonės	Knygos vaikams (knygelės, žurnalai, vaikiškos enciklopedijos, dailės albumai ir kt.); raidynai; žodžių kortelės, juostelės; stalo žaidimai su raidėmis, užrašais skirti kalbai ugdyti; kubeliai, automobiliai ir kt. su užrašais; pasakų, muzikos įrašai (kompaktiniai diskai, garso kasetės) ir kt.	Žaislinės knygelės vaikams (su iškirptais langeliais, perspektyviniu vaizdu, turinčios vaizdo ir garso efektų); pasakų veikėjų siluetai, figūrėlės; skirtukai, žymekliai knygoms; simboliniai lipdukai; receptų knygos, telefonų knygos vaikų žaidimams; spausdinimo mašinėlė, kompiuteris, kompiuterinės programos (pvz., programos, padedančios vaikui

		suvokti, kas yra šviesa, programos, skatinančios vaikus kurti muziką, modeliuoti daiktus, bandyti rašyti ir kt.).
--	--	---

Priemonės sveikatos saugojimo kompetencijai

Priemonių grupės	Pagrindinės ugdymo priemonės	Papildomos ugdymo priemonės
1. Individualaus naudojimo priemonės	Servetėlės, rankšluosčiai, dantų šepetėlis, pasta.	Pirštų, delnų, pėdų atspaudų darymo medžiagos (dažai, molis, smėlis ir kt.)
2. Bendro naudojimo priemonės	Higienos reikmenys (muilas); kaspiniai, skarelės, skraistės šokiui; lankai, šokdynės, virvutės, kamuoliai, kėgliai, badmintonas; treniruokliai (batutas ir kt.); šiurkštūs, gruoblėti kilimėliai; sūpuoklės, sienelės, kopėčios, laipiojimo virvės, gimnastikos suoleliai, čiužiniai; priemonės estafetėms, kliūtims; audeklo atraižos, elastingas popierius, rupus žvyras, nugalinti akmenėliai; paspirtukai; rogutės ir kt.	Kūno dažai; paveikslėliai, knygelės, dėlionės, loto augimo ir sveikatos temomis; vaikams pritaikyti indai ir stalo įrankiai, buities technika, skirta maistui ruošti; priemonės varstymui, segiojimui, raišiojimui; įvairios spynos, užraktai ir raktai; kabliukai; užsklandos; kamuoliai, skirti šokuoti, suptis; supamieji žaislai; grūdinimosi priemonės (indai vandeniui ir kt.); riedantys žaislai (karučiai, automobiliai, traukiniai ir kt.) ir pan.

Priemonės pažinimo kompetencijai

Priemonių grupės	Pagrindinės ugdymo priemonės	Papildomos ugdymo priemonės
1. Bendro naudojimo priemonės	Vandenį geriantis popierius, vaškas, parafinas; žvakės; rašomoji lenta; lentynėlės, spintelės, dėžės, krepšiai žaislams, medžiagoms ir priemonėms; informaciniai leidiniai (knygos, plakatai, enciklopedijos, stalo žaidimai ir kt.); gyvūnų, augalų, gamtovaizdžių ir gamtos paminklų nuotraukos; skaičių, formų, dydžių, spalvų kortelės; priešingybių, priežasties-pasekmės, nuoseklumo, dalies ir visumos paveikslėliai, kortelės; smėlis, akmenukai, vanduo, gamtinė medžiaga; didinamieji stiklai, indai ir priemonės eksperimentavimui (mėgintuvėliai, piltuvėliai, vamzdžiai, matuokliai,	Flanelinė lenta, kilnojamoji magnetinė lenta (su muzikiniais priedais); puodeliai, laistytuvai gėlėms, gėlių žemė; žmonių buities, profesijų atributai: įrankiai, rakandai (sodo įrankiai, namų tvarkymo priemonės, meistravimo įrankiai ir priemonės); tikra buitinė technika: radijo aparatai, fotoaparatai, telefonai, žibintuvėliai; techniniai žaislai (žybsintys, pypsintys; prisukami, inerciniai, elektriniai, t.y. su elementais); vėjo, vandens malūnai, parašiotai; galvosūkiai, labirintai; gamtos garsų įrašai, filmuota medžiaga; magnetai ir pan.

	<p>pipetės, kempinės, vandenį sugeriančios medžiagos, indai bei priemonės žaidimui su smėliu ir vandeniu, muilo burbulai, žaislinės plunksnos ir kt.); laikrodis, kompasas, termometrai (vandens, oro, kūno šilumos), statoskopas, įvairios ilgio matavimo priemonės, svirtinės svarstyklės; skaičiavimo pagaliukai, skaičiuotuvai, specialios didaktinės skaičiavimo priemonės; erdvinės ir plokštuminės geometrinės figūros; pinigų pavyzdžiai; žaislai tapatinimui, grupavimui, rūšiavimui, serijų dėliojimui; išardomieji ir sudedamieji žaislai, daiktų modeliai; aitvarai (popieriniai, plastmasiniai, medžiaginiai ir kt.) ir pan.</p>	
--	---	--

Priemonės meninei kompetencijai ugdyti

Priemonių grupės	Pagrindinės ugdymo priemonės	Papildomos ugdymo priemonės
1. Individualaus naudojimo priemonės	Piešimo popierius; pieštukai, akvarelė, guašas, pirštų ir kt. dažai, teptukai ir kt.	Piešimo sąsiuvinis; spalvoto popieriaus rinkinys; guašas, žirklys ir kt.
2. Bendro naudojimo priemonės	Priemonės tapymui, piešimui, lipdymui, kūrybiniams darbams (įvairūs dažai: guašas, akvarelė, kreidelės, pastelė; klijai; balta ir spalvota kreida; pilki ir spalvoti pieštukai; įvairaus dydžio, pločio, storio teptukai; žirklys, kanceliariniai peiliukai, pagaliukai ir kt.); priemonės darbo vietai uždengti; apranga darbui su dažais; širmelė ir kita įranga teatrui; pirštukų lėlės, lėlės marionetės, lėlės ant lazdelių ir kt.; apranga ir vaidybos atributika vaikams (skraistės, skrybėlės, bižuterija, karūnos ir kt.); muzikos instrumentai (molinukai, akmenukai, lazdelės, metalofonai, smuikas, išilginė fleita, kanklės, akordeonas, ritminiai mušamieji instrumentai (perkusija) ar savos	Priemonės tapymui, grafiniams, taikomosios dailės darbams (kempinės, voleliai; tušas, plunksna; adatos, vašelis, siūlai); štam pavimo, antspaudavimo priemonės, formelės; molbertai; muzikinės dėžutės, muzikiniai žaislai ir pan.

	gamybos instrumentai); muzikos centras arba garso grotuvas, būtiniausi įrašai (populiari, klasikinė, liaudies, vaikų ir kt. muzika); muzikos ženklų rinkiniai muzikos raštui (penklinių, natų, pauzių ženklai) ir kt.	
--	---	--

Baldai: vaikiški staliukai, kėdutės, lovytės, spintelės, komodos, siužetiniai baldeliai, nameliai, suoliukai, sekcijos ir kiti reikalingi baldai.

Lauko įranga: supynės, karstyklės, čiuožyklos, suoliukai, smėlio dėžės, pavėsinės su sandėliukais ir stalais, sporto inventorių (krepšinio aikštelė, futbolo stadionas) ir kitas lauko inventorių.

Pastaba. Individualias ir bendro naudojimo priemonės ugdomajai veiklai pedagogas pasirenka atsižvelgdamas į vaikų amžių, gebėjimus, pomėgius, individualias savybes, poreikius.

5. UGDYMO PASIEKIMAI IR VERTINIMAS

Vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymo (si) ypatumus bei daromą pažangą kaupimas, apibendrinimas. Vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimas netapatinamas su vaiko raidos vertinimu.

Lopšelyje-darželyje „Šermukšnelis“ vertinimo dalyviai yra vaikai, tėvai ir visi pedagogai, dirbantys su vaiku. Vaiko pasiekimai vertinami realaus kasdieninio vaiko gyvenimo situacijose: vaikui pradėjus lankyti grupę (naujo ugdytinio pažinimas); naujų mokslo metų pradžioje (vaiko pažinimas, ugdymo programos pritaikymas grupei, specialių paslaugų numatymas): mokslo metų eigoje, mokslo metų pabaigoje.

Pedagogo padedami vaikai atranda jiems priimtinausią ugdymo ir ugdymosi stilių, patiria sėkmę. Tėvai skatinami kaupti informaciją apie vaiką, vertinti jų pasiekimus. mokytojai planuoja, atlieka vaiko pažangos bei pasiekimų vertinimą ugdymo procese, apibendrina ir vertina Pasiekimus, Informuoja tėvus, įstaigos vadovus, analizuoja, konsultuojasi su specialistais ir koreguoja ugdymo procesą. Pasirenka veiksmingiausius ugdymo metodus, būdus, priemones, kad vaikas patirtų sėkmę, teikia reikiamą pagalbą. Pedagogai turi gerai pažinti visus ugdytinius, kad galėtų grupėje kurti ugdymuisi palankią aplinką, individualizuotą ugdymą. Vaiką pažinti padeda iš tėvų gaunama informaciją apie ugdytinio individualumą (sveikatą, elgseną, pomėgius, poreikius, reikalingą paramą) tėvų lūkesčius.

Vertinimo ciklą sudaro: vertinimo planavimas, vertinimo informacijos kaupimas ir fiksavimas. Informacijos analizavimas, remiantis vertinimo informacija, ugdymo proceso koregavimas.

Įstaigoje naudojami vertinimo šaltiniai; klausimynai (kaupiama informacija apie vaiko raidą, aplinkos, pasaulio pažinimo būdus, apie vaiko pomėgius, poreikius, elgesio ypatumus, jo gebėjimą bendrauti), vaiko darbų analizė, mintys (gebėjimas vertinti savo, draugų darbelius, kurti pasakojimus, apibudinti daiktus, reiškinius ir kt.), specialisto (logopedo) komentarai, pagyrimai už puikų poelgį, gerai atliktą darbą. Vaikų pasiekimus pedagogės vertina du kartus per metus (rudenį ir pavasarį).

Lopšelio-darželio grupėse vaikų pasiekimai vertinami pagal gebėjimus, remiantis projekto „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtra“ Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“. Pedagogai (grupės auklėtoja ir specialistai), atlikę stebėjimą, rengia vaiko aprašą.

Ankstyvojo amžiaus vaikų pasiekimai kaupiami „Vaiko dienoraštyje“. Vertinimuose dalyvauja pedagogai ir tėvai. Adaptacijos laiku dienoraštis pildomas kasdien, vėliau kartą per savaitę, kartą per mėnesį. Apie 3–5 metų vaiko pasiekimus medžiaga kaupiama „Vaikų aplanke“. Vaiko aplanką sudaro darbeliai, vaikų stebėjimo aprašai, vaikų mintys, pokalbiai su vaikais, specialistų komentarai, tėvų pasakojimai, individualios programos.

Vaiko vertinimo rezultatai panaudojami tolesniam vaiko ugdymui ir ugdymuisi.

6. NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Adaškevičienė E., 1990, Mažųjų sporto abėcėlė. Kaunas: Šviesa
2. Brochman I., 1995, Vaikų piešinių paslaptys. Vilnius: Presvika
3. Budinavičienė R., 2005, Kaip gyveni, dainele?
4. Gražienė V., Rimkienė R., Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams. Vilnius: Leidybos centras
5. Garšvienė A., Ivoškuvienė R., 1993, Logopedija. Kaunas: Šviesa
6. Garšvienė A., Dapkienė L., Gudavičienė J., Kostkienė Z., Mockuvienė G., 2001, Neišplėtotos kalbos ugdymas. Kaunas: Šviesa
7. Grigaitė B., Protinio vaikų brandinimo programa. Kaunas: Gabija
8. Ikimokyklinio ugdymo įstaigą reglamentuojantys teisės aktai. 2001, Vilnius: Presvika

9. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Projektas „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtra“, Nr. VP1-2.3-ŠMM-03-V-02-001.
10. Ivoškuvienė R., Mamonienė Z., Pečiulienė O., Suveizdienė V., 1997, Ikimokyklinio amžiaus vaikų žymiai ir vidutiniškai neišsivysčiusios kalbos ugdymas. Šiauliai: Titnagas
11. Ivoškuvienė R., Mamonienė Z., Pečiulienė O., Stoškuvienė K., 2002, Ikimokyklinio amžiaus vaikų neišplėtotos kalbos ugdymas. Šiauliai: Raštekla
12. Katinienė A., 1998, Vaiko muzikinės kultūros ugdymas darželyje. Vilnius: Kronta
13. Kohl A.F., 2001, Ikimokyklinukų dailė. Vilnius: Kronta
14. Knyga auklėtojais. II d. Vilnius: Leidybos centras
15. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas Nr. 63-2853(2003-06-28)
16. Lietuvos švietimo klasifikacija. 1999, Vilnius: ŠMM
17. Monkevičienė O., 1999, Užsienio valstybių ikimokyklinio ugdymo programų modeliai. Vėrinėlis
18. Monkevičienė O., 1993, Vaikų darželio programa, Vėrinėlis. Vilnius: Leidybos centras
19. Monkevičienė, O. „Ankstyvojo ugdymo vadovas“. Vilnius: Minklės leidyba. 2001
20. Priešmokyklinio ugdymo priemonės samprata. LR švietimo ir mokslo ministro 2003 m. spalio 15 d. įsakymas Nr. ISAK-1434
21. Saviščevidienė S., Vaitkevičius J.V., 2000, Vaiko sveikata ir saugumas darželyje. Šiauliai: Raštekla
22. Sirusienė L., 1997, Dainu dainu dainuškėlį. Vilnius
23. Staefeldt E., Mathiasen Ch.R., 1999, Pedagogika ir demokratija. Vilnius: Aidai
24. Švietimo gairės. 2002, Vilnius: Spauda
25. Vaiko teisės. 2001, Vilnius: Meralas
26. Vaiko gerovės koncepsija.
27. Žukauskienė R., 1996, Raidos psichologija. Vilnius: Valstybinis leidybos centras.